

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Кафедра соціально-гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор комунального вищого
навчального закладу «Хортицька
національна навчально-
реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
В. В. Нечипоренко

2016 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СГВ04 «Політологія»

Галузь знань	01	Освіта
Спеціальність	016	Спеціальна освіта
Рівень освіти	перший (бакалаврський)	

2016 рік

Програма навчальної дисципліни «Політологія» для студентів факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

РОЗРОБНИК:

Жужа Л. О., кандидат політичних наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін протокол від «29» серпня 2016 року № 12

Схвалено Вченою радою Хортицької національної академії протокол від «29» серпня 2016 року № 09

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	денна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 01 Освіта	Вибіркова	
	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Семестр	2-й
Модулів – 3	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Аудиторні години: 45 год.	
Змістових модулів – 2		Лекції: 30 год.	Практичні, семінарські: 15 год.
Загальна кількість годин – 90			Лабораторні: 0 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2		Самостійна робота: 45 год.	
		ІНДЗ: 0 год	
		Вид контролю: диференційований залік	

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета навчального курсу: засвоєння студентами основних категорій та закономірностей світового політичного процесу і сучасного етапу політичного життя України, вміння правильно застосовувати свої знання в політичному житті, грамотно оцінювати політичні факти, вільно орієнтуватися в структурі політичної системи України та її реформуванні на сучасному етапі.

Завдання навчальної дисципліни: надання студентам систематизованих знань щодо політичної науки, виховання у них високого рівня політичної свідомості та поважного ставлення до Конституції України, законів України. Студенти повинні оволодіти певною сумою знань та уявлень про створення та розвиток України та реформування сучасної політичної системи України.

Згідно з вимогами освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми студенти повинні досягнути таких результатів навчання (компетентностей):

- використовувати теоретичні знання на практиці;
- здійснювати коректний аналіз та оцінку політичної ситуації;
- грамотно висловлювати власну політичну позицію у різних формах політичної участі;
- ефективно протистояти політичним маніпуляціям та зловживанням влади з боку інших осіб;
- вміти прогнозувати хід політичних подій опираючись на досвід минулого;
- використовувати власні знання для досягнення поставлених цілей.

У процесі вивчення політології студент має

знати:

- об'єкт, предмет і метод політології, володіти її понятійно-категоріальним апаратом;
- світові і вітчизняні політологічні школи, концепції і напрямки;
- політичні феномени і цінності: політична діяльність, політичний процес, політична влада, політичний режим, політична система, політичне лідерство, політичний конфлікт, політична культура, демократія, консенсус, громадянське суспільство;
- основні політичні партії, громадські організації та рухи;
- суть і функції держави в політичній системі суспільства;

вміти:

- розпізнавати різні види владних відносин, специфіку політичної влади, її сутність, структуру, характерні ознаки і функції;
- орієнтуватися в проблемах поділу влади, формах державного устрою і формах державного правління;
- розпізнавати прояви прямої і представницької демократії, сприяти їх утвердженню в сучасному українському суспільстві;
- формувати і відстоювати свою життєву (політичну) позицію, чітко розуміти свої громадянські права, свободи і обов'язки, відстоювати принципи громадянського суспільства і правової держави;
- давати раціонально-критичну оцінку діям різних політичних партій і лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів;
- орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, мати уявлення про місце і статус України в сучасному світі;
- об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціальну інформацію;
- готувати повідомлення на політичну тему, брати участь в політичних дискусіях, передвиборчих кампаніях, масових і групових політичних опитуваннях;
- жити в умовах політичного плюралізму, формувати культуру опозиції, вносити посильний вклад в гармонізацію людських, міжнаціональних, міжпартійних відносин.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Політологія як наука. Основи політологічних вчень.

Тема 1. Предмет, структура і функції політології.

Предметна специфіка політології в системі суспільствознавства. Об'єкт і предмет політології: зв'язок політології з іншими галузями суспільства. Структура політології: теоретична і прикладна політологія. Політологія як наука і навчальна дисципліна.

Структура, закономірності політології та її характерні риси. Основні поняття та категорії політології. Методи дослідження в політології. Основні аспекти вивчення політичного життя: інституціональний, функціональний та інші. Багатовимірність системи методів політичного пізнання.

Політика як наука, мистецтво і праксеологія. Пізнавальна та прикладна функції політології та їх різновиди. Зростання ролі і значення науки про політику у сучасному світі в процесі політичного та духовного оновлення України. Значення політології в підготовці і формуванні молодих спеціалістів у вузі.

Тема 2. Історія розвитку політичної думки. Формування політології як науки.

Історія та сутність політичного життя суспільства як соціального явища.

Політичні вчення Стародавньої Греції. Ідеальна держава Платона. Аристотель про політику, державу, політичну справедливість. Політична думка середньовіччя. Фома Аквінський. Епоха Відродження - новий етап в розвитку політичної думки. Н. Макіавеллі про політику і державу.

Політичні ідеї Нового часу. Д. Локк і Т. Гоббс. Ш. Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо про суспільний договір, форми держави, природу і сутність законів, розподіл влади, демократію.

Політичні вчення кінця XVIII – початку XIX ст. І. Кант про правову державу, етичні основи політики. Г. Гегель про громадянське суспільство, державу і право.

Політичні вчення Т. Джефферсона, Т. Пейна (США). Декларація незалежності США. Ліберальна політична думка.

Виникнення і еволюція соціально-політичних утопій. Концепції Т. Мора, Т. Кампанелла, А. Сен-Сімона, Ш. Фур'є, Р. Оуена, М. Чернишевського.

Виникнення і основні етапи розвитку марксизму. Марксизм про політичну владу, державу, еволюцію і революцію. Становлення політичної теорії сучасності соціал-демократії.

Виникнення і основні етапи розвитку марксизму. Марксизм про політичну владу, державу, еволюцію і революцію. Становлення політичної теорії сучасності соціал-демократії.

Політичні вчення другої половини XIX–XX ст. Формування політології як науки. Концепції О. Конта і Г. Спенсера. Функції та типи держави по Г. Спенсеру. Соціальний дарвінізм, теорії насильства Г. Гумпловича.

Політичні ідеї в Росії другої половини XIX ст. (О. Герцен, В. Соловйов, Б. Чичерін, М. Ковалевський, М. Бердяев). Анархістські теорії П. Крапоткіна про владу і державу. Г. В. Плеханов і В.І. Ленін про політику, державу, революцію, соціальний прогрес. Політичні погляди теоретиків реформізму Є. Бернштейна і К. Каутського.

М. Вебер як класик західної політології. Вчення М. Вебера про ідеальні типи влади та теорія «раціональної бюрократії». Теорія еліт (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс, В. К. Липинський).

Основні школи і течії зарубіжної політології. Біхевіоризм в політології. Системний аналіз влади, теорії соціально-політичних конфліктів, теорія політичних систем, концепція політичного плюралізму, корпоративно-соціальна демократія.

Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні: історія і сучасність.

Політичні погляди в Київській Русі IX–XII ст. Морально-правові та релігійні уявлення про суспільство і державу. «Слово про закон и благодать» Митрополита Іларіона, «Руська правда» часів Ярослава Мудрого, «Повість временних літ» та «Повчання» князя Володимира Мономаха.

Ідеї політичного і національного відродження України (П. Могила, І Вишенський, С. Яворський).

Розвиток політичної думки в період Запорізького козацтва (друга пол. XVII – кінець XVIII ст.). Державотворча діяльність Б. Хмельницького. Конституція П. Орлика. Києво-Могилянська академія. Духовно-моральний підхід до політики у поглядах Г. Сковороди. Створення Харківського (1805 р.) і Київського (1834 р.) університетів, та їх вплив на розвиток політичної думки в Україні.

Політична думка України XIX поч. XX ст. Зародження українського лібералізму. Політичні ідеї членів Кирило-Мефодіївського братства про федеральний союз слов'янських народів. М. Драгоманов основоположник політичної науки в Україні. Політична ідеологія українських демократів: М. Павлик, С. Подолинський, І. Франко. Формування політичних партій в Україні та їх програми. Політичні концепції часів УНР. М. Грушевський, В. Винниченко про державну організацію і відродження нації. Українська політична думка 20-30-х рр. XX ст. Політичні концепції В. К. Липинського та Д. Донцова.

Розвиток політології в Україні в другій пол. XX ст. Рух українських «шестидесятників». Прийняття Декларації «Про державний суверенітет України» 16 липня 1990 р. Проголошення Акту незалежності України 24 серпня 1991 р., Конституція України 1996 р. Формування і розвиток національної школи політології в сучасній Україні. Початок XXI ст. та реформування сучасної політичної системи України.

Тема 4. Політика як соціальне явище.

Політична сфера, політичне життя і політика. Політика як соціальне явище. Історія еволюції концепцій політики як соціального явища від Аристотеля до нашого часу.

Соціальні інтереси і політика. Взаємодія всезагальних, класових і особистих інтересів в суспільстві. Пріоритет всезагальних інтересів в політиці як збереження цілісності суспільства і соціального прогресу.

Суб'єкти і об'єкти політики. Соціальна структура суспільства, класова диференціація, інтеграція і політика. Політика і влада. Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку, збереження стабільності соціуму, розподіл ресурсів, управління і регулювання суспільних інтересів, соціалізація особи.

Функції, типи, види політики.

Тема 5. Політична система суспільства, її структура і функції.

Політична система як соціальний механізм, фактор стабілізації і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем (Г. Алмонд, Д. Істон, Т. Парсонс).

Системоутворюючі засади та основні функції політичних систем. Політична влада як основа політичної системи. Структура політичної системи та її елементи. Держава, її місце і роль в політичній системі суспільства.

Політичні партії і партійні системи, їх роль і функції в політичній організації суспільства. Засоби масової інформації і функціонування політичної системи. Політична свідомість і політична культура.

Особливості функціонування політичної системи. Основні функції політичної системи. Політичний режим. Основні характерні риси політичних режимів. Типологія і динаміка політичних режимів: тоталітарний, авторитарний, авторитарно-демократичний, демократично-авторитарний, ліберальний, демократичний, анархо-демократичний.

Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі. Конституція України про політичну систему в Україні. Політична реформа в Україні на початку XXI століття.

Тема 6. Політична влада.

Влада як явище суспільного життя. Роль і значення влади в організації та розвитку суспільного життя, її призначення та характерні риси. Влада і владні відносини. Різні підходи до проблем політичної влади (Р. Даль, Т. Парсонс, М. Вебер, М. Корз'є). Сутність політичної влади та її головні властивості: верховенство, суверенітет, авторитарність, відповідальність,

примусовість.

Джерело влади та її носії. Правовий і політичний характер влади. Політична і державна влада. Функції влади. Структура владних відносин і механізм здійснення політичної влади. Політичне панування і легітимність. М. Вебер про легітимність влади. Авторитет влади.

Основні способи існування влади (залежність, незалежність, взаємозалежність між соціальними суб'єктами). Напрями і способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень. Методи здійснення влади: співробітництво і суперництво; заохочення і примус. Форми і види влади. Форми політичної влади: монархія, демократія, аристократія, технократія, охлократія, бюрократія, теократія, плутократія, елітократія. Форми влади: законодавча, виконавча і судова.

Концепція поділу влади і механізм її реалізації. Централізація і децентралізація влади. Конституційні положення про перспективи розвитку політичної і державної влади в Україні.

Тема 7. Політичні режими.

Сутність і типологія політичного режиму. Властивості та ознаки політичних режимів. Роль політичного режиму у функціонуванні політичної влади та життєдіяльності суспільства.

Головні параметри політичних режимів: рівень централізації влади, співвідношення держави і громадянського суспільства, правовий статус особи, наявність чи відсутність політичного та ідеологічного плюралізму, легальної опозиції. Типологія політичних режимів.

Поняття та ідейні джерела тоталітаризму. Основні риси тоталітаризму. Поняття авторитаризму та його особливості. Характерні ознаки ліберально-демократичного режиму.

Змістовий модуль II. Політичні інститути та процеси – особливості їх функціонування.

Тема 8. Держава в політичній системі і громадянське суспільство.

Держава як організація політичної влади в суспільстві. Виникнення та еволюція держави. Держава і громадянське суспільство: діалектика взаємодії. Форми та типи держав: монархія і республіка. Форми державного устрою: унітарні держави, федерації, конфедерації. Держава і право. Правова держава. Співдружності держав та міждержавні союзи.

Функції держави в суспільстві (внутрішні та зовнішні). Апарат державного управління. Система центральних, регіональних і місцевих органів державного управління. Місце і роль управлінського апарату у здійсненні державної політики, в формуванні громадянського суспільства. Основні напрямки демократизації організації і діяльності державного апарату.

Конституція України про побудову демократичної, правової, соціальної держави і громадянського суспільства в Україні. Поняття громадянського суспільства, його сутність, структура, фактори становлення. Громадянське суспільство як матеріальна та соціальна основа держави.

Специфіка функціонування громадянського суспільства в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах. Основні напрями формування правової держави громадянського суспільства в Україні

Тема 9. Політичні партії та громадські організації. Засоби масової інформації.

Політичні партії, їх сутність і місце в політичній системі суспільства. Виникнення та еволюція політичних партій і партійних систем. Характерні риси партій.

Типологія партій. Багатомірність критеріїв до класифікації політичних партій: кадрові, масові і строго централізовані (М. Дюверже); патронажні та ідеологічні (З. Ньюмен); консервативні й революційні; легальні й нелегальні, правлячі та опозиційні та ін. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Багатопартійність в Україні. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р.

Поняття і типи партійних систем і причини їх утворення. Типології партійних систем.

Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Критерії оцінки ефективності партійних систем. Конституція України про свободу та умови об'єднання громадян у політичні партії, партії і партійні блоки.

Громадські організації та їх місце і роль в політичній системі суспільства, формування громадянського суспільства в Україні.

Типологія та функції громадських організацій та рухів. Особливості громадсько-політичних рухів, що виникли наприкінці 80-х років XX ст. на Україні та їх еволюція. Конституція України про діяльність громадських організацій в Україні.

Засоби масової інформації (ЗМІ), їх роль та функції в політичному житті суспільства. Форми та методи діяльності ЗМІ Преса, радіо, телебачення, інтернет в системі політичної діяльності. Політика, ЗМІ та влада. Конституційно-правовий захист ЗМІ в українському суспільстві. Роль ЗМІ у формуванні громадської думки та демократизації суспільства. Політичний плюралізм і діяльність ЗМІ. ЗМІ і проблема формування суспільної свідомості, політичної культури людей.

Тема 10. Політичне лідерство та політичні еліти.

Політичне лідерство як соціальне явище. Класичні погляди на політичне лідерство Н. Макіавеллі, Р. Емерсона, Ф. Ніцше, Г. Тарда. Діалектика об'єктивних і суб'єктивних передумов політичного лідерства.

Типологія політичного лідерства. Класифікація М. Вебера: традиційний, харизматичний і раціонально-легальний типи лідерства. Сутність вождизму в політиці. Культ особи. Соціальна роль та функції політичного лідерства в політиці, в розвитку суспільства. Критерії оцінки популярності і ефективності діяльності політичного лідера. Політичний імідж, політичне лідерство і влада. Проблеми формування політичних лідерів в Україні. Колективне політичне лідерство – політична еліта. Сутність політичного елітизму та його вплив на формування і розвиток політичної системи. Класичні теорії еліт (В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс).

Українські мислителі про політичну еліту. Концепція «національної аристократії» В. Липинського. Сучасні концепції еліт. Чинники елітарності суспільства. Соціальне представництво еліти. Політична еліта в структурі влади. Формування політичної еліти в Україні, проблеми, перспективи.

Тема 11. Вибори та виборчі системи.

Поняття виборів, її види. Вибори як демократичний спосіб формування та позачергової зміни персонального складу органів державної влади. Вибори президентські, парламентські і муніципальні. Вибори чергові та позачергові.

Абсентеїзм та його причини. Абсентеїзм як тип політичної поведінки особи.

Виборча система: поняття, основні типи. Мажоритарна виборча система. Пропорційна виборча система. Змішана виборча система. Виборча система України.

Тема 12. Політична участь та поведінка.

Поняття «політична поведінка». Типи різноманітних видів політичної поведінки. Головні моделі політичної соціалізації.

Політична участь. Види політичної участі. Різновиди політичної участі. Функції політичної участі.

Ідеологічний, нормативний, рольовий мотиви політичної участі. Політичні типи.

Види політичної участі та поведінки. Опозиція як одна з форм політичної діяльності. Типи опозиції. Протестні форми поведінки.

Тема 13. Політичні конфлікти та кризи.

Політичні конфлікти та кризи. Об'єктивні та суб'єктивні передумови виникнення конфліктів. Політичний конфлікт як форма взаємовідносин між особами, партіями, політичними та соціальними групами, державами з приводу влади.

Форми, типи і функції політичного конфлікту. Політичні конфлікти та кризи. Види та типи

політичних криз. Основні етапи, стадії розвитку кризи. Загальнонаціональна криза. Методологія та практика вирішення конфліктних проблем та криз. Умови досягнення політичного консенсусу. Шляхи і форми розв'язання політичних криз.

Революція, реформи, консенсус. Основні шляхи і засоби досягнення та дотримання національної злагоди в сучасному українському суспільстві.

Тема 14. Основні ідейно-політичні течії і концепції сучасності.

Ідейно-політична концепція: сутність і функції. Багатопартійність і плюралізм ідеологій. Класифікація сучасних ідеологічних концепцій, політичних течій. Основні ідейно-політичні течії сучасності.

Політична ідеологія консерватизму. Виникнення і еволюція консерватизму. Основні цінності і принципи організації суспільного життя консерватизму. Консерватизм і неоконсерватизм. Характерні риси неоконсерватизму сучасності. Консерватизм в Україні.

Лібералізм і неолібералізм. Характерні риси лібералізму. Ліберальні рухи і Ліберальний Інтернаціонал. Характерні риси неолібералізму. Лібералізм в Україні.

Радикалізм як ідеологія і політична течія. Характерні риси радикалізму. Політичний екстремізм, «правий» і «лівий» тероризм. Анархізм як прояв «лівого» екстремізму. Фашизм як вияв «правого» екстремізму. Неофашизм в сучасному світі.

Клерикалізм і його різновиди: католицький, іудейський, ісламський. Комунізм як ідеологія і політична течія. Історія виникнення комунізму і його характерні риси. Революційний і реформаторський напрями в комунізмі. III Комуністичний Інтернаціонал (1919 – 1943 рр..) Падіння СРСР, перегляд основних принципів комуністичної ідеології.

Соціалізм. Соціалістичний ідеал, соціалістична ідеологія. Основні принципи і цінності соціалістичного руху. Ідеї утопічного соціалізму і сучасність. Соціал-демократичний рух сучасності. Соціалістичний Інтернаціонал. Концепція «демократичного соціалізму» і її сучасність. Соціалістичні та соціал-демократичні партії в Україні.

Тема 15. Україна в системі міжнародних політичних відносин.

Становлення державності в Україні і основні напрямки зовнішньої політики. Декларація «Про державний суверенітет України» про основні принципи міжнародних відносин: визнання правил загальнолюдських відносин над класовими. Пріоритет загально-признаних норм міжнародного права над нормами державного права.

Україна в системі міжнародних політичних відносин та її місце в сучасному геополітичному просторі. Національний інтерес та національна безпека України. Основні напрями і принципи зовнішньої політики України. Відносини України з Росією і країнами СНД. Вступ України в Раду Європи (листопад 1995р.). Україна і НАТО. Європейський вибір України. Україна і ЄС.

Україна як член ООН. Участь України у світових міжнародних і регіональних міжнародних організаціях. Основні цілі та завдання зовнішньої політики України. Зростання ролі України у вирішенні глобальних проблем сучасності. Конституція України про зовнішню політику Української держави.

Тема 16. Сучасна практична політологія.

Сутність практичної політології.

Політичні технології як засоби і форми діяльності політичних лідерів і політичних еліт. Типологія політичних технологій. Групи тиску. Їх функції та технологія діяльності. Лобізм в політиці. Типи лобіювання. Розвиток групи тиску та лобіювання в політичному житті сучасної України. Різновиди виборчих технологій. Інформаційні політичні технології.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем змістових модулів	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні та історичні основи політичної науки						
1. Предмет, структура і функції політології	5	3	–	–	–	2
2. Історія розвитку політичної думки. Формування політології як науки	5	–	2	–	–	3
3. Розвиток політичної думки в Україні: історія і сучасність	8	2	2	–	–	4
4. Політика як соціальне явище	3	1	–	–	–	2
5. Політична система суспільства, її структура і функції	7	3	–	–	–	4
6. Політична влада	6	3	–	–	–	3
7. Політичні режими	5	–	2	–	–	3
Разом за змістовим модулем 1	39	12	6	–	–	21
Змістовий модуль II. Політичні інститути та процеси						
8. Держава в політичній системі і громадянське суспільство	9	3	1	–	–	4
9. Політичні партії та громадські організації. Засоби масової інформації	7	3	2	–	–	3
10. Політичне лідерство та політичні еліти	6	3	–	–	–	3
11. Вибори та виборчі системи	6	–	2	–	–	3
12. Політична участь і поведінка	6	3	–	–	–	3
13. Вибори та виборчі системи	5	3	–	–	–	2
14. Політичні конфлікти та кризи	6	–	3	–	–	3
15. Основні ідейно-політичні течії і концепції сучасності	4	–	1	–	–	3
16. Сучасна практична політологія Україна в системі міжнародних політичних відносин	3	3	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	51	18	9	–	–	24
Усього	90	30	15	–	–	45

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
1	2	Історія розвитку політичної думки. Формування політології як науки.	2
2	3	Розвиток політичної думки в Україні: історія і сучасність.	2
3	7	Політичні режими.	2
4	8	Держава в політичній системі і громадянське суспільство.	1
5	9	Політичні партії та громадські організації. Засоби масової інформації.	2
6	11	Вибори та виборчі системи.	2
7	14	Основні ідейно-політичні течії і концепції сучасності	3
8	15	Україна в системі міжнародних політичних відносин	1
Усього			15

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

7.

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
1	1	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 1	2
2	2	Опрацювання за темою 2, підготовка до практичного заняття	3
3	3	Опрацювання матеріалу за темою 3, підготовка до практичного заняття	4
4	4	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 4	2
5	5	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 5	4
6	6	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 6	3
7	7	Опрацювання матеріалу за темою 7, підготовка до практичного заняття	3
8	8	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 8, підготовка до практичного заняття	4
9	9	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 9, підготовка до практичного заняття	3
10	10	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 10	3
11	11	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 11, підготовка до практичного заняття	3
12	12	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 12	3
13	13	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 13	2
14	14	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 14, підготовка до практичного заняття	3
15	15	Опрацювання лекційного матеріалу за темою 15, підготовка до практичного заняття	3
Усього			45

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Для виконання **індивідуального завдання** студент повинен написати реферат на одну із тем.

Теми:

1. Дослідіть питання виникнення політології як науки.
2. Дослідіть питання зародження і розвитку політичної науки в Україні.
3. Розкрийте взаємозв'язок політології з іншими соціально-гуманітарними науками.

4. Вкажіть які соціальні чинники можуть впливати на політику.
5. Дайте відповідь на питання – «Чи може політика бути залежною від природних, фізико-кліматичних явищ, генетичних якостей, психологічних особливостей людини?».
6. Охарактеризуйте «ідеальну державу» Платона.
7. Охарактеризуйте політичну етику Конфуція.
8. Розкрийте поняття «політея».
9. Розкрийте поняття «народ» за Цицероном.
10. Охарактеризуйте політичні ідеї раннього християнства.
11. Охарактеризуйте політичні думки у Стародавній Індії («Закон Ману», «Артхашастра»).
12. Розкрийте відмінність у позиціях двох лідерів Реформації – М. Лютера та Т. Мюнцера.
13. Дослідіть як обґрунтувалась поняття «суверенітет» у розумінні ознаки держави.
14. Проведуть аналіз політичних ідей Т. Мора і Т. Кампанелли.
15. Дослідіть ставлення до демократії представників американської політичної думки XVIIIст.
16. Розкрийте ідеї І. Канта і Г. Ф. Гегеля про правову державу та громадянське суспільство.
17. Розкрийте концепцію трансформації посткомуністичних суспільств З. Б. Бжезінського.
18. Дослідіть біхевіоризм як напрямок у західній політичній психології.
19. Дослідіть рух «шестидесятників» в країні.
20. Охарактеризуйте конституцію П. Орлика як втілення української державницької ідеї.
21. Дослідіть ставлення Д. Донцова до фанатизму та аморальності в політиці.
22. Розкрийте методи організації державного будівництва в Україні за В. Липинським.
23. Дослідіть поняття «консенсус» і «конфлікт» у політиці.
24. Розкрийте відмінність між конфліктами та кризами у політиці.
25. Охарактеризуйте причини конфліктів на території колишнього СРСР за останні роки.
26. Проаналізуйте політичну систему України.
27. Розкрийте поняття «політичний плюралізм» як універсальний засіб забезпечення демократії.
28. Охарактеризуйте демократизацію як чинник оновлення сучасного світу.
29. Дослідіть витоки та історичні форми демократії.
30. Розкрийте етатизм як система політичних уявлень.
31. Охарактеризуйте атрибути держави.
32. Розкрийте соціальні та економічні основи багатопартійності.
33. Охарактеризуйте багатопартійність як необхідну умову становлення демократичного процесу.
34. Розкрийте сучасну партійну систему України.
35. Дослідіть походження і формування політичних партій.
36. Розкрийте шляхи подолання тоталітарних тенденцій в розвитку політичної культури України.
37. Охарактеризуйте ідеологію як чинник соціального консенсусу.
38. Дослідіть ідеологічні доктрини у політичному процесі України.
39. Розкрийте політичну доктрину анархізму.
40. Розкрийте проблеми становлення й розвитку української нації.
41. Розкрийте питання мовної політики в Україні.
42. Розкрийте сутність та основні прояви макіавеллізму.
43. Охарактеризуйте підходи Ф. Ніцше до проблеми взаємозв'язку політики і моралі.
44. Дослідіть зв'язок релігії та політики у посткомуністичному суспільстві.
45. Розкрийте роль засобів масової інформації у формування громадської думки та демократизації суспільства.
46. Дослідіть питання національних інтересів та національної безпеки України.
47. Дослідіть стан української держави в системі міжнародних політичних відносин, її місце і роль у сучасному геополітичному просторі.
48. Розкрийте значення прогнозування і передбачення у політиці.
49. Дослідіть прояви глобальних проблем людства на території України.
50. Охарактеризуйте політичні шляхи розв'язання глобальних проблем.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕФЕРАТІВ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань творчого проекту. Володіння понятійно-категоріальним апаратом.	1
2.	Критичний аналіз суті та змісту проблеми дослідження. Виклад фактів, ідей, результатів творчого пошуку в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій і перспектив подальшого розвитку даного питання.	1
3.	Наявність обґрунтованої власної позиції, пропозицій щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив розвитку досліджуваної проблеми.	2
4.	Оригінальність представлених матеріалів.	4
5.	Креативність викладу матеріалу (з використанням мультимедійних технологій).	2
Разом		10 балів

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік;
- методи письмового контролю: самостійна робота, модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе, презентації;
- методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Кількість балів	ЗМ 1									ЗМ 2							
	Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15	Т16	
Лекції (за бажанням) (8 б)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Практичні заняття (14 б)	-	2	2	-	-	-	2	2	2	-	2	-	-	2	-	-	-
Самостійна робота (8 б)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Поточний модульний контроль (30 б)	13									17							
Реферат (10 б)	10																
Підсумковий контроль (залік)	30																

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою академії	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	82 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 81 (добре)		
D	64 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 63 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Перелік питань до заліку:

1. Охарактеризуйте становлення політології як науки.
2. Розкрийте об'єкт, предмет і структура політики.
3. Охарактеризуйте функції політології.
4. Охарактеризуйте методи політології.
5. Охарактеризуйте політичні погляди Сократа.
6. Охарактеризуйте «Ідеальну державу» Платона.
7. Дослідіть погляди Аристотеля на політику, державу, політичну справедливість.
8. Охарактеризуйте політико-правові погляди Цицерона і Сенеки.
9. Охарактеризуйте епоху Відродження як новий етап у розвитку політичної думки.
10. Охарактеризуйте політичну думку Нового часу.
11. Охарактеризуйте політичні погляди Новітнього часу.
12. Охарактеризуйте основні школи і напрями сучасної політології.
13. Охарактеризуйте Англосаксонську школу в політології.
14. Охарактеризуйте Французьку школу в політології.
15. Охарактеризуйте Німецьку школу в політології.
16. Дослідіть основні напрями розвитку зарубіжної політичної науки наприкінці XX — на початку XXI століття.
17. Дослідіть політичні ідеї мислителів княжої доби (IX–XIV ст.).
18. Охарактеризуйте політичні думки в Україні за литовсько-польської доби (XIV–XVII ст.) і козацько-гетьманської держави (XVII–XVIII ст.).
19. Охарактеризуйте розвиток політичної думки України XIX – поч. XX ст.
20. Дослідіть політичну думку другої половини XX ст.
21. Дослідіть походження та сутність політики.
22. Охарактеризуйте суб'єкти і об'єкти політики.
23. Дослідіть функції, типи і види політики.
24. Охарактеризуйте сутність політичної системи.
25. Дослідіть структуру політичної системи.
26. Розкрийте функції політичної системи.

27. Охарактеризуйте типологію політичних систем.
28. Дослідіть формування політичної системи України.
29. Дослідіть поняття, суб'єкт та об'єкт влади.
30. Охарактеризуйте основні концепції політичної влади.
31. Дослідіть форми та механізми політичної влади.
32. Охарактеризуйте поняття легітимності та принцип поділу влади.
33. Дослідіть поняття політичного режиму.
34. Розкрийте типологію політичних режимів.
35. Дослідіть тоталітарний політичний режим.
36. Дослідіть авторитарний політичний режим.
37. Дослідіть демократичний політичний режим.
38. Охарактеризуйте трансформації політичних режимів.
39. Охарактеризуйте державу як організацію політичної влади в суспільстві.
40. Дослідіть форми державного правління.
41. Дослідіть форми державного устрою.
42. Дослідіть поняття «громадянське суспільство» і «правова держава».
43. Дослідіть походження і розвиток політичних партій.
44. Охарактеризуйте партію як політичний інститут: ознаки, функції та класифікація.
45. Розкрийте сучасні партійні системи.
46. Охарактеризуйте особливості громадських організацій та рухів.
47. Дослідіть становлення багатопартійності в Україні.
48. Охарактеризуйте засоби масової інформації як «четверту владу».
49. Розкрийте поняття політичного лідерства.
50. Охарактеризуйте головні риси політичного лідера.
51. Розкрийте типологію політичного лідерства.
52. Охарактеризуйте політичні еліти.
53. Охарактеризуйте сучасні теорії еліт.
54. Дослідіть типологію політичних еліт.
55. Дослідіть поняття виборів, принципи проведення та головні процедури виборчої кампанії.
56. Охарактеризуйте виборчу систему: поняття та основні типи.
57. Охарактеризуйте особливості формування виборчої системи України.
58. Дослідіть абсентеїзм: поняття та причини.
59. Охарактеризуйте особливості політичної поведінки.
60. Охарактеризуйте політичну участь: форми, типи, суб'єкти.
61. Охарактеризуйте мотивацію політичної участі.
62. Дослідіть види політичної участі та поведінки.
63. Розкрийте концептуальні підходи до розуміння природи політичних конфліктів.
64. Розкрийте причини виникнення, ознаки та функції політичних конфліктів.
65. Дослідіть типологію політичних конфліктів та криз.
66. Розкрийте основні способи та шляхи розв'язання політичних конфліктів і криз.
67. Охарактеризуйте традиційні соціально-політичні ідеї та течії.
68. Охарактеризуйте лібералізм та неолібералізм.
69. Охарактеризуйте консерватизм та неоконсерватизм.
70. Охарактеризуйте соціалізм та соціал-демократію.
71. Дослідіть клерикальні (релігійні) течії.
72. Охарактеризуйте фемінізм.
73. Охарактеризуйте антиглобалізм.
74. Охарактеризуйте неофашизм.
75. Розкрийте концепції постіндустріального, інформаційного суспільства.
76. Охарактеризуйте міжнародну політику в структурі відносин держави.
77. Дослідіть геополітику як галузь сучасного політичного знання.
78. Охарактеризуйте основні закони геополітики.

79. Дослідіть міжнародні організації, їх сутність і типологія.
80. Розкрийте зовнішню політику України: інтереси і пріоритети.
81. Охарактеризуйте сутність практичної політології.
82. Дослідіть політичні технології: сутність та види.
83. Охарактеризуйте різновиди виборчих технологій.
84. Дослідіть інформаційні політичні технології.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Андрійчук Т. Формування інститутів громадянського суспільства в незалежній Україні: чинники та особливості / Т. Андрійчук // Політичний менеджмент. – 2013. – № 1–2. – С. 60 – 70.
2. Андрійчук Т. С. Інститути громадянського суспільства в сучасних моделях демократії / Т. С. Андрійчук // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – 2014. – Спец. вип. – С. 347 – 352.
3. Байме К. Політичні теорії сучасності / К. Байме. – Київ : Стило, 2008. – 396 с.
4. Бачинін В. А. Філософія права / В. А. Бачинін, В. І. Панов. – Київ : Ін Юре, 2002. – 468 с.
5. Вітенко О. А. Громадянське суспільство як основа демократичної держави / О. А. Вітенко // Аналітика і влада : журн. експерт.-аналіт. матер. і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2010. – № 2. – 228 с.
6. Донік О. М. Всеросійський земський союз в Україні: структура, напрями та результати діяльності / О. М. Донік // Український історичний журнал. – 2014. – № 3. – С. 22 – 37.
7. Гелей С. Д. Політологія: Навч. посіб. / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – Львів: Світ, 2011. – 456 с.
8. Дроздова А. Соціальний капітал в контексті розвитку громадянського суспільства / А. Дроздова // Політичний менеджмент : наук. журнал / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2013. – № 1–2 (57–58). – 244 с.
9. Жужа Л. О. Перетворення громадянського суспільства в Україні під впливом Революції гідності // Міжнародний науковий журнал. – Київ, 2015. – № 6. – С. 38 – 49.
10. Жуковский А. Г. Современные парадигмы политологического исследования / А. Г. Жуковский. – Ростов-на-Дону, 2011. – 47 с.
11. Зовнішня політика України – 2013: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети (україномовне видання, творчий колектив, за ред. д. політ. н., проф. Перепелиці Г.М.). – К., 2014. – 352 с.
12. Кисельова Ю. М. Політична суб'єктність як форма прояву соціальної суб'єктності / Ю. М. Кисельова // Філософія в сучасному соціумі : матер. Міжнар. наук. конф. 24–26 квітня 2013 р. / Донецьк. нац. ун-т. – Донецьк : ДонНУ, 2013. – Т. 1. – 244 с.
13. Коротков Д. Становлення політичної еліти України в контексті переходу від тоталітаризму до демократії / Д. С. Коротков // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – Київ, 2010. – Вип. 19. – С. 85 – 95.
14. Кресіна І. Громадянське суспільство і проблеми народовладдя в Україні / І. Кресіна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України : зб. наук. праць. Сер. «Політологія і етнологія». – Київ : ІПіЕНД, 2004. – Вип. 25. – С. 35 – 46.
15. Окул Л. О. Типологія, місце та роль політичної опозиції АТО / Л. О. Окул // Політична наука в епоху суспільних перетворень: потенціал і його реалізація» м. Харків – Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»; Науково-дослідницький інститут державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, 2012. – С. 157 – 159.
16. Політологія: Підручник / Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, В. Я. Зимогляд, Н. П. Осипова. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2015. – 520 с.
17. Політологія. Кінець ХІХ – перша половина ХХст.: Хрестоматія / За ред. О.І. Семківа. – Львів: Світ, 2013. – 800 с.

18. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К. : «Академія», 2011. – 298 с.
19. Ротар Н. Ю. Регіональний вимір процесу становлення демократії участі в Україні. / Н. Ю. Ротар // Науковий вісник Чернівецького університету: історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – 2012. – № 607 – 609. – С. 186.
20. Ротар Н. Ю. Роль інститутів громадянського суспільства у формуванні діалогової стратегії політичної участі громадян України / Н. Ю. Ротар // Людина і соціум в умовах глобальної кризи: погляд крізь призму суспільствознавства та богослов'я. – Київ : Нац. акад. упр., 2010. – С. 207 – 211.
21. Хорошенко С. І. Україна-Латвія: співробітництво в галузі освіти, культури та науки / С. І Хорошенко // Панорама політологічних студій. – 2013. – Вип.11. – С.108-114.
22. Шульга М. А. Політичний менеджмент / М. А. Шульга, О. А. Зубчик. – Київ : Академвидав, 2013. – 160 с.

ДОДАТКОВА:

1. Арато Е. Громадянське суспільство: відродження та реконструкція концепції / Е. Арато, Дж. Коген // Демони миру та боги війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби / С. Макеєв (керівник авт. колективу). – Київ : Політична думка, 1997. – 508 с.
2. Бурдые П. Социология политики / П. Бурдые. – Москва, 1993. – 208 с.
3. Быченко А. Граждане о власти и оппозиции / А. Быченко // Зеркало недели. – 2005. – № 22. – 24 с.
4. Енциклопедія політичної думки / за ред. Девіда Міллера та ін. – Київ : Дух і літера, 2000. – 427 с.
5. Засади зовнішньої політики: стан законодавчої бази та перспективи правового забезпечення // Верховна Рада України. – Матеріали круглого столу. – К. – 2007. – 43 с.
6. Катаев С. Л. Особливості соціальних перетворень у сучасній Україні: монографія / С. Л. Катаев, Д. М. Ядранський, Я. В. Зоська та ін.; за ред. проф. Катаев С. Л. Сучасне українське суспільство : навч. посіб. / С. Л. Катаев. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 200 с.
7. Політологія: сучасні терміни і поняття : короткий навчальний словник-довідник / уклад. В. М. Піча. – 3-тє вид., випр. і доп. – Львів : Новий світ-2000, 2014. – 516 с.
8. Сташевський С. Т. Досягти порозуміння / С. Т. Сташевський // Голос України. – 2003 р. – 23 грудня.
9. Юрій М. Ф. Політологія : підручник / М. Ф. Юрій. – Київ : Кондор, 2006. – 368 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. Абрамов А. Политический институт и политическая институционализация: определение понятий [Электронный ресурс] / А. Абрамов. – Режим доступа: http://cyberleninka.ru/article/n/politicheskiy_institut_i_politicheskaya_institutsionalizatsiya_opredelenie_ponyatiy#ixzz3xydRzKq6.
2. Інститут зовнішньої політики. Дипломатичної академії України при МЗС України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://fpri.kiev.ua/?cat=19].
3. Козлов К. І. Взаємодія органів влади і громадськості як чинник політичної модернізації регіональних органів влади [Електронний ресурс] / К. І. Козлов. – 2010. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2010-2/doc/2/01.pdf>.
4. Структура гражданского общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rae.ru/monographs/164-5179>.
5. Зовнішня політика України. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: Studies.in.ua.